

Jaciment paleontològic Cases de La Valenciana

Gelida

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: A la carretera C-243b, poc després del punt quilomètric 11.
Emplaçament
Alçada: A peu de carretera.
202

Coordenades:

Latitud: 41.43027
Longitud: 1.85432
UTM Est (X): 404275
UTM Nord (Y): 4587156

Classificació

Número de fitxa 08091 - 288
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Jaciment paleontològic
Estil / època: Cenozoic Neògen
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Les lones instal·lades per protegir el jaciment estan força deteriorades.
Protecció Inexistent
Tipus de protecció: Inexistent
Observacions protecció: Sòl de Protecció Especial (Pla territorial Metropolità de Barcelona, Pla Director Territorial de l'Alt Penedès)
Data aprovació: dt., 16/09/2008 - 12:00
Número inventari Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya,
Generalitat i altres 12893
inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic/Cultural
Titularitat Privada
Titular: 08090A020000010000ZS

Fitxes associades:

[Jaciment paleontològic de Can Julià](#)

[Jaciment paleontològic de can Martí de Dalt](#)

Autoria de la fitxa Gerard Panadés. INSITU SL

Data de registre de la dl., 03/06/2024 - 13:54

fitxa:

Descripció

Segons l'Inventari Arqueològic i Paleontològic de Catalunya, es tracta d'un jaciment que dataria del Miocè inferior. Va ser descobert el 1955 pel Dr. Miquel Crusafont el 1955, qui també havia localitzat els jaciments propers de Can Martí Vell i Can Julià. En la primera intervenció hi trobà restes de cèrvids, tragúlids i amficionids.

Anys més tard, el 2011, arran de la prospecció feta amb motiu de la remodelació de la carretera C-243b, Isaac Casanovas i Daniel de Miguel, de l'Institut Català de Paleontologia, es va trobar al jaciment algunes restes de vertebrats (un fragment d'estèrnium d'un gran mamífer, possiblement de rinoceròtid). Aquesta troballa va motivar una següent intervenció que descobrí diversos ossos (vètebres sacres, fragments de pelvis, una epífisi distal de fèmur i diverses costelles) corresponents a un rinoceròtid de talla petita corresponent al gènere *Plesiaceratherium* en bon estat de conservació i en associació anatòmica.

El 2012, una nova excavació va donar com a resultat la recuperació de més de 200 restes fòssils corresponents a diferents espècies de macrovertebrats incloent rinoceròtids, suïds i d'altres mamífers, i també rèptils: testudines i crocodrils, i un nombre semblant de dents postcanines de micromamífers (rosegadors, lagomorfs, insectívors i marsupials). Cal destacar la troballa de les restes atribuïbles a un sol individu de *Plesiaceratherium* que se sumen a les recuperades durant les prospeccions de 2011 i permeten conèixer nous detalls sobre la morfologia d'aquest rinoceròtid. També es van localitzar restes postcranials corresponents a aparentment un únic individu de la tortuga gegant *Cheirogaster*.

El 2014 es van trobar 50 restes noves de macrovertebrats i 68 més el 2015, a banda de recollir tones de sediments que resten en estudi.

A les cases de La Valenciana s'ha localitzat un dels jaciments més rics del Miocè Inferior de la Conca del Vallès-Penedès. El registre fòssil d'aquests jaciments inclou rèptils com tortugues gegants i cocodrils, grans mamífers com hienes, amficionids, rinoceronts, artiodàctils, proboscids, així com petits mamífers com rosegadors, lagomorfs, glírids, eòmids i cricètids. Aquests fòssils representen un ecosistema càlid subtropical amb grans boscos de laurisilves, indicatiu d'un màxim climàtic.

Observacions:

En la recreació del paisatge feta per Oscar Sanisidro es pot veure una proposta de com podria ser l'entorn dels jaciments de Gelida a finals del Miocè inferior, fa uns 16,5-16 Ma. Aquests jaciments corresponien a petites zones lacustres o entollades entorn de les quals creixeria una vegetació exuberant de tipus subtropical. Lluny d'aquestes àrees humides l'ambient seria força més àrid. Al centre de la il·lustració dos gossos-ós del gènere *Amphicyon*, els carnívors més grans d'aquella època, sorprenen un exemplar del rinoceront sense banyes *Dromoceratherium mirallesi*. En primer terme el cérvol primitiu *Procervulus* fuig de l'escena. A la riba del llac, entre la boira, podem distingir el suïd *Listriodon* (a l'esquerra) i el tragúlid *Dorcatherium* (a la dreta). Al fons de la imatge dos mastodonts del gènere *Gomphotherium*, dotats d'un cap llarg amb quatre ullals, passen prop d'un grup de tortugues gegants del gènere *Titanochelon*. La vegetació representada es basa en les restes recuperades en altres

jaciments del Miocè inferior i mitjà de la conca del Vallès-Penedès, ja que no s'han recuperat restes de plantes als jaciments de Gelida.

Història

Fa entre 16 i 14 milions d'anys, la plataforma que conformen el que avui va des del Penedès fins al Vallès s'enfonsà sota el nivell del mar i quedà negat. Geològicament, això es coneix com a transgressió marina i en sentit invers parlem de regressió marina. Les transgressions i regressions en aquesta terra van succeir-se durant el Miocè inferior i mitjà.

A Gelida, els jaciments paleontològics que s'han explorat han aportat informació sobre aquest període. El descobriment d'aquests jaciments se situen en un context que abasta des de finals del segle XIX fins als temps contemporanis, amb diversos moments clau en el seu descobriment i exploració. Els primers indicis de vertebrats fòssils al Miocè inferior a Catalunya van sorgir cap a finals del segle XIX principalment gràcies al treball del canonge i geòleg de formació Jaume Almera, del Seminari Conciliar de Barcelona. És precisament Almera qui cita la presència de restes trobades a les antigues mines de carbó de la Font Santa (els Casots, Subirats) així com a la teuleria del Molí de Can Calopa (Rubí). Aquest fet va ser el detonant i punt de partida d'una investigació que va implicar a destacats especialistes europeus en mamífers fòssils de l'època. Posteriorment a partir la dècada dels 1940 es va portar a terme un treball sistemàtic d'exploració del Miocè inferior a la conca, dirigit per Miquel Crusafont, Josep F. De Villalta i Jaume Truyols, que va acabar implicant el descobriment de vint localitats amb vertebrats fòssils.

El fons del Museu de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP), guarda una extensa col·lecció de materials fòssils acumulats a través de les diverses campanyes d'excavació realitzades al municipi. L'equip de paleontòlegs de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont, dirigit pel Dr. Isaac Casanovas, ha estat excavant des de l'any 2011 en aquests importants jaciments paleontològics de grans vertebrats. Juntament amb el jaciment dels Casots a Subirats, declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN) el 1995 pel seu valor paleontològic, constitueixen un dels registres fòssils de grans mamífers més rellevants d'Europa.

Bibliografia

AAVV (2018). *Els jaciments de vertebrats del Miocè inferior de Gelida*. Quaderns Gelidencs d'Història i Societat – 4. Ajuntament de Gelida.

AAVV. *Inventari del patrimoni paleontològic de Catalunya*. Generalitat de Catalunya.

RIUS, Lluís i MAURI, Alfred (2007). Un viatge submarí per l'Alt Penedès: Amics dels Parcs Naturals, núm. 10, febrer de 2007.

RIUS, Lluís (2014). Paisatge històric dels torrents de Gelida. Programa Festa Major, 2014, pp. 28-30.

Enllaços d'interès:

[Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Carta Arqueològica](#)
[Programa de Festa Major 2014](#)

